

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie obwinionego sędziego Sądu Rejonowego w O. **P. J.**

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej w dniu 17 kwietnia 2024 r.

na posiedzeniu bez udziału stron

wniosku obrońcy o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego Pawła Wojciechowskiego

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

postanowił

wniosku nie uwzględnić

UZASADNIENIE

Obrońca obwinionego P. J. we wniosku z dnia 17 listopada 2023 r. zażądał wyłączenia SSN Pawła Wojciechowskiego od udziału w sprawie o sygn. akt I ZO 118/23, której przedmiotem jest wyłączenie SSN Marii Szczepaniec od udziału w sprawie zarejestrowanej w Sądzie Najwyższym pod sygn. akt I ZO 100/23. Jako podstawę prawną przedmiotowego wniosku obrońca wskazał przepisy „art. 40 § 1 ust. 1 k.p.k. oraz art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (...) w zw. z art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (...) w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (dalej: „EKPC”) w zw. z art. 13 EKPC”. W uzasadnieniu złożonego wniosku stwierdzono, że „(...) Sędzia Paweł Wojciechowski został powołany na urząd Sędziego Sądu Najwyższego mocą postanowienia Prezydenta RP nr 1130.50.2022

z dnia 23 maja 2022 r. Postanowienie to zostało wydane w konsekwencji uchwały z dnia 24 czerwca 2021 r. nr 763/2021 podjętej przez organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. W przedmiotowej sprawie złożenie wniosku o wyłączenie wskazanego Sędziego jest uzasadnione z uwagi na okoliczności Jego powołania przy udziale organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r. Okoliczność ta, ze względu na treść uchwały składu połączonych Izb: Izby Cywilnej, Karnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (dalej: „uchwała połączonych Izb”) oraz uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 02 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, stanowi samodzielną i wystarczającą podstawę uzasadniającą wyłączenie Sędziego od orzekania w niniejszej sprawie.

Ponadto zasadne zdaje się wskazanie, że również w świetle standardów międzynarodowych, organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości. Powyższe kwestie zostały potwierdzone zarówno w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (m.in. w sprawach C-585/18, C-624/18, C-625/18, C-791/19 R, C-824/18, C-204/21 oraz C-487/19), jak również Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (m.in. wyroki w sprawach Reczkowicz p. Polsce, skarga nr 43447/19; Dolińska-Ficek i Ozimek p. Polsce, skargi nr 49868/19 i 57511/19; Grzęda p. Polsce, skarga nr 43572/18; Żurek p. Polsce, skarga nr 39650/18 oraz środki tymczasowe ,w sprawach Wróbel p. Polsce, skarga nr 6904/ 22; Synakiewicz p. Polsce, skarga nr 46453/ 21, Niklas- Bibik p. Polsce, skarga nr 8687/22; Piekarska-Drażek p. Polsce, skarga nr 8076/22).”

Wnioskodawca wskazał również, że zgodnie z orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka istotnymi elementami oceny niezawisłości sądu jest sposób powoływania jego członków, czas sprawowania urzędu sędziego, istnienie gwarancji przed naciskami zewnętrznymi, a także postrzeganie sądu jako posiadającego niezawisłość. Ocena, czy dany sędzia gwarantuje realizację zasady niezawisłości i bezstronności, wymaga dokonania analizy – testu subiektywnego i obiektywnego. Test subiektywny to ocena biorąca pod uwagę osobisty stosunek sędziego do stron, zaś test obiektywny jest równoznaczny z odpowiedzią na pytanie, czy w świetle całokształtu okoliczności faktycznych i kontekstu prawnego

możliwe jest pojawienie się obiektywnie uzasadnionego przeświadczenia po stronie obserwatora zewnętrznego co do tego, że organ orzekający dysponuje należyтым stopniem niezawisłości. Przesłanka bezstronności nie powinna zostać uznana za spełnioną w przypadku możliwości zaistnienia w odbiorze opinii publicznej okoliczności podważających zaufanie do sądu wyznaczonego do rozpoznania danej sprawy, przy czym przekonanie o możliwym braku bezstronności może zachodzić wyłącznie w wymiarze abstrakcyjnym – pozostając bez związku z faktycznym działaniem danego sędziego (por. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 10 października 2000 r. w sprawie Daktaras przeciwko Litwie, nr skargi 42095/98 oraz z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie Sigurdsson przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98). Konieczne jest przy tym uwzględnienie kwestii proceduralnych i strukturalnych dotyczących sądu rozpoznającego sprawę oraz składu sędziowskiego (por. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 15 października 2009 r. w sprawie Micallef przeciwko Malcie, skarga nr 17056/06).

Ponadto, w świetle rozważań zawartych w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 22 czerwca 1989 r. w sprawie Langborger przeciwko Szwecji, nr skargi 11179/84, z 28 września 1995 r. w sprawie Procola przeciwko Luksemburgowi, nr skargi 14570/89 akcentuje się m.in. „postrzeganie sądu jako posiadającego niezawisłość”.

Odwołując do zaprezentowanych wyżej rozważań, wnioskodawca skonkludował: „Powyższe standardy oceny niezależności i bezstronności zastosowane w świetle okoliczności niniejszej sprawy jednoznacznie wskazują na konieczność uwzględnienia wniosku obrońcy dot. wyłączenia Sędziego Pawła Wojciechowskiego, albowiem organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości. Udział organu ukształtowanego ustawą o KRS w procesie nominacji do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego prowadzi zaś do uznania braku prawidłowości powołania na ten urząd (zob. m.in. wyr. TSUE z 19.11.2019 w sprawach połączonych C-585/18, C-624/18 i C-625/18, wyr. TSUE z 6.10.2021 r. w sprawie C-487/19, wyr. ETPC z 22.07.2021 r w sprawie Reczkowicz v. Polska, nr skargi 43447/19, z 8.11.2021 r. wyr. ETPC w sprawie Dolińska-Ficek i Ozimek v. Polska,

nr skargi 49868 i 57511/19, wyr. ETPC z 16.06.2022 r. w sprawie Żurek v. Polska, nr skargi 39650/18). Obwiniony w sprawie głównej, prowadzonej obecnie pod sygn. akt I ZSK 24/22, P. J. zajmuje powszechnie znane – krytyczne – stanowisko wobec organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r. Zgodnie ze stanowiskiem podnoszonym przez obrońcę w toku niniejszego postępowania, w sprawie, wobec powyższego, konieczne jest zatem zapewnienie szczególnie wysokich standardów bezstronności i niezależności sędziowskiej. Władze publiczne mogłyby być zainteresowane wynikiem postępowania dotyczącego SSR P. J., a zatem nie bez znaczenia pozostaje sposób powołania Sędziego, który miałby orzekać w przedmiocie rozpoznania wniosku o wyłączenie Sędzi Marii Szczepaniec (...). Stwierdził ponadto, że „Okoliczności te w połączeniu z udziałem Sędziego Pawła Wojciechowskiego w postępowaniu nominacyjnym z udziałem organu ukształtowanego ustawą o KRS z 2017 r., pozwalają na przyjęcie, że w tej sprawie zachodzi wątpliwość dotycząca bezstronności zewnętrznej tego Sędziego”.

Wnioskodawca podniósł również to, że „(...) Sędzia Maria Szczepaniec została powołana na urząd Sędziego Sądu Najwyższego - Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych mocą postanowienia Prezydenta RP nr 1130.48.2018 w dniu 10 października 2018 r. Postanowienie to zostało wydane w konsekwencji uchwały z dnia 28 sierpnia 2018 roku nr 331/2018 podjętej przez organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. Okoliczności powołania Sędzi Marii Szczepaniec do pełnienia urzędu na stanowisku Sędziego Sądu Najwyższego są zatem tożsame z tymi, które dotyczyły powołania do pełnienia tego urzędu przez Sędziego Pawła Wojciechowskiego. Rozpoznając zatem wniosek o wyłączenie od orzekania Sędzi Marii Szczepaniec, Sędzia Paweł Wojciechowski oceniałby zarazem prawidłowość własnego powołania na urząd sędziego w procedurze nominacyjnej, w której sam uczestniczył. Oznacza to, że rozpoznając wniosek o wyłączenie Sędzi Marii Szczepaniec, która piastuje urząd Sędziego Sądu Najwyższego wskutek otrzymania nominacji przez organ ukształtowany ustawą o KRS z 08 grudnia 2017 r., Sędzia Piotr Wojciechowski oceniałby nie tylko prawidłowość własnego powołania, lecz także okoliczności dotyczące możliwości orzekania przez niego w niezawisły i bezstronny sposób. Zasadność takiego wniosku potwierdza jednoznacznie treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 02

czerwca 2022 r., sygn. akt I KZP 2/22, w której stwierdzono (wniosek z pkt 5 ww. uchwały), że „wniosek o wyłączenie ze składu sądu powszechnego osoby powołanej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 08 grudnia 2017 r. nie może być rozpoznawany przez sąd mający w swoim składzie takiego sędziego; w przeciwnym razie dojdzie do sytuacji objętej zakazem *nemo iudex in causa sua*”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek nie jest zasadny, przy czym w znacznej części odwołuje się do okoliczności, których rozważenie w kontekście art. 41 § 1 k.p.k. jest niedopuszczalne.

Treść wniosku wskazuje, że wątpliwość co do bezstronności sędziego Pawła Wojciechowskiego ma wynikać w znacznej mierze z faktu, że został on powołany na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269 oraz z 2023 r. poz. 1615, zwanej dalej „ustawą o Krajowej Radzie Sądownictwa”), a zatem – w ocenie wnioskodawcy – w procedurze wadliwej, naznaczonej naruszeniem standardów niezawisłości i bezstronności. Przedstawione przez obrońcę wątpliwości co do bezstronności sędziego Pawła Wojciechowskiego w sprawie o sygn. akt I ZO 118/23, wywiedzione zostały zatem w najistotniejszym zakresie z okoliczności towarzyszących jego powołaniu na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego – i na tej kwestii skoncentrowano uzasadnienie wniosku.

Zwracając uwagę na tak zeprezentowaną argumentację wniosku o wyłączenie sędziego, przy jego ocenie należy uwzględnić aktualnie obowiązujące brzmienie ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1093) – dalej u.SN, znowelizowanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259), na mocy której do ustawy o Sądzie Najwyższym został dodany art. 29 § 4 stanowiący wprost o tym, że okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego

Sądu Najwyższego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z udziałem tego sędziego lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności. Jednocześnie, ustawodawca wspomnianą nowelizacją wprowadził tryb tzw. testu bezstronności, w którym – zgodnie z art. 29 § 5 u.SN – dopuszczalne jest badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (lub sędziego delegowanego) wymogów niezawisłości i bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, jeżeli w okolicznościach danej sprawy może to doprowadzić do naruszenia standardu niezawisłości lub bezstronności, mającego wpływ na wynik sprawy z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego oraz charakteru sprawy. Z żądaniem w tym przedmiocie może wystąpić strona lub uczestnik postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 29 § 7 u.SN).

Wymienione wyżej przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym weszły w życie w dniu 15 lipca 2022 r.

Jak wynika z *ratio legis* unormowań zwartych w art. 29 § 4-25 u.SN, wyrażonego *expressis verbis* w preambule do powołanej wyżej ustawy nowelizującej „(...) każdemu powołanemu przez Prezydenta RP sędziemu należy zapewnić warunki godnego wykonywania zawodu sędziego, w szczególności zapewnić skuteczne procedury nie pozwalające na nieuzasadnione prawnie podważanie statusu sędziego przez jakiegokolwiek organ władzy wykonawczej, ustawodawczej, sądowniczej, a także przez jakiejkolwiek osoby, instytucje, w tym innych sędziów, a tym samym dążąc do zapewnienia obywatelom poczucia bezpieczeństwa i stabilności w zakresie wydawanych przez sądy orzeczeń (...)”.

Przedmiot tych regulacji odnosi się do ochrony standardu bezstronności oraz niezawisłości sędziego przy wykonywaniu czynności orzeczniczych. Badanie tej kwestii, jak wynika z art. 29 § 5 u.SN, zostało ograniczone do dwóch kryteriów, tj. okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, przy czym – w myśl art. 29 § 4 u.SN – okoliczności towarzyszące powołaniu tego sędziego nie mogą stanowić wyłącznej podstawy do podważenia orzeczenia wydanego z jego udziałem lub kwestionowania jego niezawisłości i bezstronności.

Choć wniosek w niniejszej sprawie rzecz jasna nie został oparty na regulacji z art. 29 § 4 u.SN, treść tego przepisu może służyć wykładni systemowej ukierunkowanej na rozważenie, czy w ogóle w polskim prawie ustrojowym istnieją regulacje dopuszczające wyłączenie sędziego z powodów wyłącznie systemowych, związanych w istocie z przebiegiem procesu nominacyjnego, a ściślej wręcz z porządkiem prawnym, zgodnie z którym proces ten przebiegał. Odpowiedź na to pytanie, z punktu widzenia przywołanej regulacji jest negatywna, co potwierdza również orzecznictwo Sądu Najwyższego. W postanowieniu z 28 grudnia 2023 r., III CB 55/23, Sąd Najwyższy wskazał, że przez okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego na tle art. 29 § 5 u.SN należy rozumieć nie okoliczności o charakterze generalnym, odwołujące się do systemowych rozwiązań procesu powoływania sędziów (a zatem w istocie okoliczności dotyczące sposobu ich powołania), lecz indywidualne okoliczności powołania, odnoszące się do konkretnego sędziego objętego wnioskiem o przeprowadzenie tzw. testu niezawisłości i bezstronności (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 6 marca 2024 r., III CB 18/24). Z kolei w postanowieniu z 23 maja 2023 r., III PUB 1/23, Sąd Najwyższy stwierdził, że Przedmiotem badania w trybie art. 29 § 5 u.SN jest dochowanie "wymogów" (standardu) niezawisłości i bezstronności w kontekście konkretnej sprawy w tym sensie, iż ewentualne deficyty niezawisłości i bezstronności mogą oddziaływać na wynik tej sprawy. Ścisły związek badania z konkretną sprawą potwierdza to, że powinno ono uwzględniać okoliczności dotyczące uprawnionego oraz charakteru sprawy. Sąd Najwyższy w składzie orzekającym w niniejszej sprawie stoi przy tym na stanowisku, że przez okoliczności towarzyszące powołaniu sędziego na tle art. 29 § 5 u.SN należy rozumieć nie okoliczności o charakterze generalnym, odwołujące się do systemowych rozwiązań procesu powoływania sędziów (a zatem w istocie okoliczności dotyczące sposobu ich powołania), lecz indywidualne okoliczności powołania, odnoszące się do konkretnego sędziego objętego wnioskiem o przeprowadzenie tzw. testu niezawisłości i bezstronności.

Uwzględniając powyższe nie sposób uznać, że to co jest wręcz wyraźnie wykluczone przez jeden przepis prawa, z uzasadnionych powodów mający szeroki, bo ustrojowy charakter, będzie dopuszczalne z punktu widzenia innego przepisu prawa, w tym wypadku art. 41 § 1 k.p.k., mającego przecież charakter procesowy, a

więc, że ten ostatni przepis będzie w istocie mógł stanowić podstawę abstrakcyjnego wyłączenia sędziego z powodów w istocie ustrojowych, gdyż dotyczących otoczenia prawnego, w jakim dany sędzia został powołany na stanowisko.

W art. 41 § 1 k.p.k. – przepisie, na który powołał się obrońca – zawarto ogólną podstawę wyłączenia sędziego podejrzanego o stronniczość (*iudex suspectus*), którą co do zasady może być okoliczność mogąca wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Nie ulega jednak wątpliwości, że zarówno instytucja tzw. testu bezstronności przewidziana w przepisach ustawy o Sądzie Najwyższym (z powodów, o których była już mowa), jak też mechanizm wyłączenia sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., służą sądowej kontroli bezstronności sędziego, który ma brać udział w rozpoznawaniu konkretnej, określonej sprawy, a nie wyłączeniu z rozpoznawania spraw w ogóle, a taki sens ma złożony przez obrońcę wniosek. Instytucje te różnią się natomiast zakresem przedmiotowym, który w przypadku pierwszej z nich jest węższy. Ustawa o Sądzie Najwyższym w sposób szczególny reguluje badanie kwestii bezstronności sędziego w kontekście okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego oraz jego postępowania po powołaniu, a zatem w tym zakresie w stosunku do art. 41 § 1 k.p.k. stanowi *lex specialis*, wyłączając tym samym możliwość badania określonych w niej przesłanek w ogólnej procedurze. Z drugiej strony, wyłączenie zawarte w art. 29 § 4 u.SN ma oddziaływanie generalne, co wynika z jego ustrojowego charakteru. Przedstawione stanowisko implikuje stwierdzenie, że w trybie art. 41 § 1 k.p.k. nie można oceniać zagadnienia bezstronności sędziego w aspekcie okoliczności towarzyszących jego powołaniu, co w konsekwencji przesądza o niedopuszczalności wniosku złożonego na podstawie tego przepisu, w sytuacji gdy wniosek ten oparty jest jedynie na tych okolicznościach.

Należy też zaznaczyć, że jeszcze przed wspomnianą wyżej nowelizacją przepisów u.SN, Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 marca 2020 r., P 22/19, stwierdził, że art. 41 § 1 w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. w zakresie, w jakim dopuszcza rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego z powodu wadliwości powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, w skład której wchodzi sędziowie wybrani na podstawie art. 9a

ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, jest niezgodny z art. 179 w zw. z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP.

Skoro więc wniosek o wyłączenie sędziego Pawła Wojciechowskiego złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k. został oparty wyłącznie na okoliczności odnoszącej się do jego powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego z rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa – to w tym zakresie należało uznać, że wniosek ten jest niedopuszczalny z mocy ustawy.

Ustosunkowując się do argumentów podniesionych we wniosku o wyłączenie, w należy także odnieść się do powołanej przez wnioskodawcę uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., w której wnioskodawca doszukuje się „samodzielnej i wystarczającej podstawy uzasadniającej wyłączenie sędziego od orzekania”. Należy przypomnieć co do tej kwestii, że z Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, (opublikowanym w M. P. z 2020 r. poz. 376), stwierdził, że „uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (sygn. akt BSA I 4110 1/20, OSNKW nr 2/2020, poz. 7) jest niezgodna z:

1. art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
2. art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.),
3. art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, z późn. zm.)”.

Skutkiem wejścia w życie cytowanego orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy obowiązującej aktu, którego niezgodność z normami prawnymi wyższego rzędu została stwierdzona w tym orzeczeniu (por. art. 190 ust. 3 Konstytucji). Konstytucja RP nie przewiduje możliwości weryfikacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i jakiegokolwiek trybu ich kontroli przez sądy, także przez Sąd Najwyższy, co wynika z jej art. 190 ust. 1.

Należy też dostrzec, że stan prawny, na tle którego została podjęta powołana przez wnioskodawcę uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., uległ istotnej zmianie z dniem 15 lipca 2022 r., tj. z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2022 r. poz. 1259). Jak wyżej wskazano, nowelizacja ta wprowadziła do porządku prawnego instytucję tzw. testu niezależności i bezstronności, który może być zastosowany w stosunku do każdego sędziego Sądu Najwyższego – niezależnie od daty jego powołania. W obowiązującym stanie prawnym, badanie niezawisłości i bezstronności sędziego Sądu Najwyższego może nastąpić wyłącznie w trybie określonym w art. 29 § 5-25 ustawy o Sądzie Najwyższym, a zatem odwoływanie się do argumentacji i wyciąganie konkluzji z tej argumentacji płynących, których źródłem jest wspomniana uchwała połączonych Izb Sądu Najwyższego, jest obecnie bezprzedmiotowe. Wymaga przy tym podkreślenia, że zarówno wskazana nowelizacja, jak i powołana uchwała Sądu Najwyższego, dotyczą tego samego zagadnienia, jakim jest wpływ okoliczności towarzyszących powołaniu sędziego na spełnianie przez niego wymogów niezawisłości i bezstronności.

W podobny sposób należy ocenić przywołaną przez wnioskodawcę uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, która po dniu 15 lipca 2022 r. straciła aktualność wobec zmiany stanu prawnego, na tle którego została podjęta. Nie ma ona zresztą charakteru zasady prawnej i wiązała jedynie sąd, który wystąpił z pytaniem prawnym w trybie art. 441 § 1 k.p.k.

Powołane przez wnioskodawcę wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczyły wprawdzie kwestii związanych z procedurą powoływania sędziów w polskim systemie prawnym oraz potencjalnego wpływu tej procedury na bezstronność sędziego, niemniej w świetle wskazań płynących z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 października 2021 r., K 3/21, rozważania zawarte w tych judykatach nie mogą zostać uznane za wiążące w niniejszej sprawie. Należy przypomnieć, że we wskazanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny uznał za niezgodne z postanowieniami Konstytucji przepisy Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, z późn. zm.) w interpretacji, która

upoważniałaby sąd krajowy (w tym również Sąd Najwyższy) do stwierdzania wadliwości procesu nominacji sędziowskiej, a w konsekwencji do dokonywania oceny w kwestii wpływu hipotetycznych wadliwości w tej procedurze na bezstronność sędziego.

Z kolei powołane we wniosku o wyłączenie orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka odnoszą skutki w sprawach, na tle których zostały wydane. Nie mają przy tym charakteru źródeł prawa powszechnie obowiązującego, których zamknięty katalog został sformułowany w art. 87 Konstytucji. Jakkolwiek rozważania prawne zawarte w tych judyktatach mogą oddziaływać na orzecznictwo sądów krajowych w sposób pośredni, tzn. mocą argumentacji prawnej w nich zawartej, to jednak nie mają one wiążącego charakteru dla Sądu Najwyższego przy rozstrzyganiu niniejszej sprawy.

Odniesienia się wymagają również rozważania wnioskodawcy dotyczące kwestii związanych z bezstronnością sędziego postrzeganą w jej aspekcie subiektywnym i obiektywnym. Rozważania te, jakkolwiek odwołują się do argumentacji zawartej w wyrokach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 22 czerwca 1989 r. w sprawie Langborger przeciwko Szwecji, nr skargi 11179/84, z 28 września 1995 r. w sprawie Procola przeciwko Luksemburgowi, nr skargi 14570/89, z dnia 10 października 2000 r. w sprawie Daktaras przeciwko Litwie, nr skargi 42095/98, z dnia 10 kwietnia 2003 r. w sprawie Sigurdsson przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98, oraz z dnia 15 października 2009 r. w sprawie Micallef przeciwko Malcie, skarga nr 17056/06, to jednak kończąca te rozważania konkluzja stwierdzająca: *„powyższe standardy oceny niezależności i bezstronności zastosowane w świetle okoliczności niniejszej sprawy jednoznacznie wskazują na konieczność uwzględnienie wniosku obrońcy dot. wyłączenia Sędziego Pawła Wojciechowskiego, albowiem organ ukształtowany ustawą o KRS z 2017 r. nie spełnia niezbędnych wymogów bezstronności i niezawisłości”* jest nieuprawniona. Procedura, w jakiej nastąpiło powołanie Pawła Wojciechowskiego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego, w żaden sposób nie wpływa na obiektywne postrzeganie jego niezawisłości. Został on powołany na wolne stanowisko sędziowskie w Sądzie Najwyższym aktem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, po przeprowadzeniu postępowania konkursowego przed

Krajową Radą Sądownictwa, zgodnie z obowiązującymi przepisami. Uszło również uwadze wnioskodawcy to, że przedmiotem niniejszego postępowania nie jest kwestia „niezależności i niezawisłości Krajowej Rady Sądownictwa”, lecz kwestia bezstronności konkretnie wskazanego sędziego.

Warto w tym miejscu zacytować fragment tezy wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 10 kwietnia 2003 r. (Sigurdsson przeciwko Islandii, nr skargi 39731/98), na który powołuje się wnioskodawca. Według tego wyroku „(...) przy rozstrzyganiu o tym, czy w danej sprawie istnieje uzasadniony prawnie powód, by obawiać się braku bezstronności u poszczególnego sędziego, stanowisko strony jest ważne, lecz nie decydujące. Decydującym jest to, czy obawa ta może zostać uznana za obiektywnie uzasadnioną”. W realiach niniejszej sprawy obawa wnioskodawcy o bezstronność sędziego Pawła Wojciechowskiego obiektywnie nie jest uzasadniona żadną realnie istniejącą okolicznością.

Same wątpliwości co do zgodności niektórych elementów procedury powołania sędziego z Konstytucją i wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi, mogą zostać rozwiązane w przewidzianej specjalnie w tym celu procedurze pytań prawnych do Trybunału Konstytucyjnego, który będzie ostatecznie rozstrzygał w kwestii ewentualnej niezgodności obowiązujących przepisów z Konstytucją (por. wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z dnia 31 stycznia 2001 r., P 4/99 oraz z dnia 4 grudnia 2001 r., SK 18/00). Natomiast wszelkie inne nieprawidłowości w konkretnej, co należy podkreślić, procedurze powołania konkretnego sędziego Sądu Najwyższego (a także sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, sądu administracyjnego, sądu powszechnego lub wojskowego) uprawniają strony lub uczestników postępowania w sprawie z jego udziałem, do podważenia jego bezstronności i niezawisłości, w trybie ustawowej procedury przewidzianej, w przypadku sędziego Sądu Najwyższego, w art. 29 § 5-25 u.SN, przy czym nie mogą one mieć za podstawę jedynie podważanie przepisów kształtujących porządek prawny.

Chybione są również wywody, według których podstawy prawnej wyłączenia wnioskodawca upatruje w treści art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k., stanowiącego, że sędzia jest wyłączony z mocy prawa od udziału w sprawie, jeżeli sprawa dotyczy tego samego sędziego bezpośrednio. Uzasadnienie tego zarzutu sprowadza się do

stwierdzenia, że zarówno SSN Maria Szczepaniec, jak i SSN Paweł Wojciechowski (który został wyznaczony do składu rozpatrującego sprawę wyłączenia SSN Marii Szczepaniec), zostali powołani do pełnienia urzędu sędziego w tożsamej procedurze, przy udziale Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, a zatem dokonując rozstrzygnięcia SSN Paweł Wojciechowski oceniałby okoliczności dotyczące jego powołania.

Należy powtórzyć, że ocena kwestii związanych ze spełnieniem przez sędziego wymogów niezawisłości bezstronności z uwzględnieniem okoliczności towarzyszących jego powołaniu może być badana wyłącznie w trybie art. 29 § 4-25 u.SN. Niezależnie od powyższego wymaga dostrzeżenia, że sytuacja poszczególnych sędziów rozumiana jako konkretne okoliczności towarzyszące procesowi nominacji oraz wpływ tych okoliczności na niezawisłość sędziego w danej sprawie – jest różna, zatem sam fakt otrzymania nominacji po wniosku Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym z zastosowaniem art. 9a ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa nie powoduje orzekania w takiej samej jak własna sytuacji faktycznej. Jedynie na marginesie należy zaznaczyć, że zgodnie z przyjętym orzecznictwem za orzekanie we własnej sprawie nie jest uznawane rozpatrywanie tzw. sprawy frankowej przez sędziego posiadającego kredyt we frankach szwajcarskich (o ile nie zachodzi tożsamość umowy, jaka wiąże z tym samym bankiem stronę postępowania i sędziego) czy też rozpatrywanie przez sądy powszechne spraw dotyczących wynagrodzeń sędziów, które przecież dotyczą wszystkich sędziów.

Należy przy tym odnotować, że skutecznej podstawy wyłączenia sędziego w trybie art. 41 § 1 k.p.k. można doszukiwać się jedynie w okolicznościach natury faktycznej, gdyż tylko one mogą prowadzić do wniosku, że powstaną uzasadnione wątpliwości co do bezstronności sędziego, a więc uzasadnione wątpliwości, że dana sprawa zostanie rozstrzygnięta w sposób stronniczy, a więc z nieuzasadnioną korzyścią procesową dla którejkolwiek ze stron. Wnioskodawca nie wykazał natomiast, by do takich wątpliwości prowadziła okoliczność, która ma charakter wyłącznie prawny, a wręcz ustrojowy. Można przy tym wskazać, że uznanie jakiegokolwiek okoliczności o charakterze prawnym za okoliczność o charakterze

przewidzianym w art. 41 § 1 k.p.k. może w konsekwencji prowadzić do powołania takiej okoliczności, której, uwzględniając stanowisko wnioskodawcy, nie będzie w stanie rozstrzygnąć żaden sąd, gdyż będzie dotyczyła każdego sędziego. Z tego powodu ten kierunek wykładni, który dopuszcza skuteczne stosowanie art. 41 § 1 k.p.k. z powodów ustrojowych nie może być zaakceptowany, gdyż w rezultacie prowadzi do wniosków nie do zaakceptowania z punktu widzenia realizacji zadań wymiaru sprawiedliwości, a tym samym funkcjonowania państwa prawa.

Konkludując, należy stwierdzić, że wniosek obrońcy o wyłączenie SSN Pawła Wojciechowskiej pozbawiony jest podstaw zarówno formalnoprocesowych, jak i merytorycznych, co w części wykluczało możliwość jego rozpoznania, a w pozostałym zakresie czyniło niezasadnym.

[M. T.]

[ms]